
ORGANISACE A ZPŮSOB PROVÁDĚNÍ TAKTICKO-ŽENIJNÍHO PRŮZKUMU OBRANNÝCH PÁSEM V HLOUBCE VLASTNÍ OBRANY

Podplukovník Julius Kleskeň

Bohaté zkušenosti z obranných bojů a operací Sovětské armády v průběhu Veliké vlastenecké války, hlavně z jejího prvního období, nám jasně ukazují na význam a důležitost organisování hluboce členěné obrany nejen v taktické, ale i v operační hloubce.

Zásady organisace a členění obrany na základě těchto zkušeností jsou shrnuty v Polním řádu čs. branné moci a rozvedeny v předpisech, služebních pomůckách i v odborné vojenské literatuře. Nebudu se proto těmito základními otázkami v pojednání zabývat. Chci se zaměřit jen na dílčí otázku, která těsně souvisí s celým problémem organisace obrany, t. j. na otázku organisace a provádění průzkumu obranných pásem v hloubce, která budou v polních podmínkách připravována pro obsazení vojsky v průběhu obranných bojů nebo operací.

Všeobecné zásady

Je všeobecně známo, že hodnota obrany stoupá, je-li dána možnost včasného průzkumu terénu a tím správného využití jeho vlastností pro vhodné použití bojových prostředků a uskutečnění potřebného manévru. Na základě provedeného průzkumu nutno terén po ženijní stránce, dovozuje-li to čas a situace, upravit tak, aby poskytoval možnost obrany proti všem, i nejnovějším bojovým prostředkům.

K průzkumu obranných pásem v hloubce může dojít za různých bojových a taktických situací. Dochází k němu v průběhu neúspěšných obranných bojů na předcházejících pásmech, při plánovaném odchodu vojsk na nové postavení k šetření vlastních sil a k vyčerpání nepřítele nebo při ustálení fronty, jsou-li očekávány nepřátelské útočné akce většího rozsahu.

Průzkum obranných pásem je důležitá a velmi odpovědná činnost. Proto ten, kdo průzkum provádí, je povinen, dříve než přistoupí k provádění průzkumu, ujasnit si podstatu úkolu a vžít se do situace jednotky, pro kterou průzkum provádí. Dále je nutno si ujasnit a zhodnotit význam pásma nebo úseku obrany, jehož průzkum má být proveden, s hlediska celkového pojetí obrany. Je povinen včas se seznámit s terénem a uvědomit si jeho vlastnosti po stránce taktické, i s hlediska ženijního budování a vzhledem k tomu řešit potřebu a druh objektů.

Průzkum obranných pásem vyžaduje od velitelů, kteří ho provádějí, zvláštní zkušenosti. Ty lze získat jen praxí a důkladnou znalostí taktických zásad organisace obrany. Při jeho provádění je nutno mít dostatek představivosti o možných variantách bojové situace, která v boji může vzniknout, a podle toho řešit jednotlivá obranná opatření.

Průzkum obrany je tvůrčí práce a bez představivosti není možno tvořit. Pro průzkum obrany není možno stanovit šablony, protože každý má své charakteristické celky a zvláštnosti vyžadující vždy jiné řešení.

Ten, kdo průzkum provádí, musí terén cítit a obranu řešit s hlediska možnosti plnění obranných úkolů, vzhledem k možné činnosti nepřítele.

Průzkum obranných pásem v taktické hloubce (hlavního a druhého pásma obrany) a jejich budování provádějí zpravidla velitelé a štáby jednotek sborů prvního sledu armády, které je obsazují a brání (nebyly-li již předem prozkoumány a vybudovány).

Jinak tomu bude při průzkumu a budování předem připravovaných obranných pásem v operační hloubce. Příprava ženijních prací a příprava manévru armády v obraně bude prováděna zpravidla do větší hloubky, než je hloubka obranné sestavy vojsk. Obranná pásma armády se budují po ženijní stránce nejen pro jednotky, které armáda má, ale i pro ty, které mohou být manévrem z jiných prostorů v průběhu operace přivedeny (na př. od sousedních armád, ze zálohy frontu, stažením sil z předcházejících pásem). Průzkum těchto pásem se bude provádět za podmínek, kdy se na nich ještě nebojuje, tedy mimo dotyk s nepřítelem. Průzkum nebudou zpravidla provádět velitelé, kteří je budou svými jednotkami obsazovat, protože buď nejsou ještě přítomni nebo plní jiný bojový úkol, a konečně bude záviset na vývoji situace, která jednotka je během bojů obsadí.

Bude proto úkolem vyšších velitelů (velitele armády nebo i frontu), aby k průzkumu předvídaných obranných pásem vytvořil zvláštní průzkumné skupiny. Tato pásma budou budovat zvláště k tomu účelu určené jednotky vybavené stroji (zákopovými pluhy, korečkovými hlubidly a p.) často za pomoci civilního obyvatelstva. Plány obranných pásem se zpracovávají na základě materiálu získaného průzkumem.

Na důležitých operačních směrech se připravují obranná pásma v hloubce tak, aby mohla plnit po obsazení vojsky funkci hlavního pásma obrany, pronikne-li k nim nepřítel. Proto se určuje již předem podle zámyslu vedení obranné operace, pro jakou jednotku mají být jednotlivá obranná pásma v hloubce připravena, a vzhledem k tomu se provádí i jejich průzkum.

Poněvadž není možno do všech podrobností předvídat průběh boje vyplývající ze zámyslu nepřítele, a dále vzhledem na omezený počet sil v obraně (u armády v obraně se často mění její složení, početní stavy i sestava), je třeba, aby vyšší velitel připravil pro různé varianty na důležitých směrech hluboko členěná obranná pásma, jejichž rozsah budování bude závislý na čase a na prostředcích, které jsou k dispozici. Bude proto často nutné provádět současně průzkum na několika operačních směrech.

Organisace a počet průzkumných skupin

Organisace a počet průzkumných skupin mohou být různé. Budou záviset na tom, kde a za jaké situace se průzkum provádí, o jaký druh obranného pásma jde, a konečně, pro jaký stupeň jednotky se průzkum provádí.

Jde-li o průzkum obranného pásma poblíž rozmístěných jednotek, kterými se předvídá toto pásmo v průběhu boje obsadit, bude výhodné vytvořit průzkumné skupiny ze štábů a velitelů těchto jednotek. To bude zpravidla při průzkumu druhého pásma obrany, které připravuje armádní sbor svým druhým sledem. Jeho průzkum nařizuje velitel sboru. Může tomu tak být i při průzkumu třetího (týlového) pásma armády, má-li

armáda vytvořen druhý sled nebo alespoň zálohu a ta nemá jiné, nálehavější úkoly. Dále v hloubce budou obvykle průzkum provádět zvlášť k tomu účelu organizované, často i speciální jen pro tyto úkoly určené průzkumné skupiny.

Co se týká druhu zamyšleného budování obranných pásem, bude poněkud jiné složení průzkumných skupin pro průzkum obrany budované v polních podmínkách, než při průzkumu opevněného rajonu. V druhém případě budou průzkum provádět zpravidla speciální průzkumné skupiny, v kterých budou zvlášť školení technici, s potřebným pomocným personálem, jako jsou kreslíři, rýsovači, písaři k pořizování potřebných dokumentů, pomocní pracovníci pro vytyčování, a které budou vybaveny potřebným speciálním technickým materiálem pro práci.

Podívejme se nyní na možné složení průzkumných skupin k provedení průzkumu obranného pásma budovaného v polních podmínkách pro armádní sbor, jehož štáb ani jednotky nejsou k dispozici. Průzkum organizuje armáda nebo front. Rozhodnutí pro obranu sboru zpracuje podle mapy štáb armády (frontu) a schválí velitel armády (frontu). Ze svého štábu a štábů jednotek druhých sledů, záloh a p., pokud neplní důležitý bojový úkol, určí velitel armády (frontu) potřebný počet důstojníků a pomocného personálu k vytvoření průzkumných skupin pro sbor, divise, pluky a prapory.

Velitelem sborové průzkumné skupiny bude velitelem armády určený vševojskový důstojník, zpravidla ze štábu armády, způsobilý řešit úkoly velitele sboru. K ruce může mít jednoho důstojníka ze štábu dělostřelectva a ženijního vojska armády k řízení otázek obrany s hlediska dělostřelectva a ženijního vojska. Na zpracování dokumentů bude potřebovat alespoň jednoho kreslíče, písaře a pro práce v terénu dva až čtyři pomocné pracovníky pro vytyčování.

Pro každou divisi bude průzkum provádět skupina ve složení: jeden vševojskový důstojník, schopný řešit úkoly organizace obrany divise (obvykle zástupce velitele některé divise) s důstojníkem ze štábu dělostřelectva a ženijního vojska, s kresličem a 2 až 4 pomocnými pracovníky pro vytyčování.

Za každý pěší pluk, pro který se průzkum provádí, bude nutno určit jednoho důstojníka schopného řešit úkoly organizace obrany pluku (zástupce velitele pluku) se dvěma pomocnými pracovníky.

Pro pěší prapor bude nutno určit k průzkumu po jednom důstojníkovi schopném řešit organizaci obrany praporu (zástupce velitele praporu) se dvěma pomocnými pracovníky pro vytyčování.

Při dostatku času může jedna průzkumná skupina zpracovat několik praporečnických rajonů obrany, čímž se celková potřeba osob k provedení průzkumu sníží.

Celkem bude třeba pro průzkum obranného pásma předvídaného k obsazení dvěma divisemi armádního sboru asi 35 důstojníků a 60 až 65 pomocných pracovníků (kresličů, písařů a pomocných pracovníků pro vytyčování). Kromě toho bude třeba skupiny vybavit podle konkrétní situace potřebným počtem dopravních vozidel a personálem pro zásobování. Není-li k provedení průzkumu dostatek velitelů, mohou se průzkumné skupiny redukovat, což se pak odrazí v délce času pro průzkum.

Každá skupina musí být vybavena nutnými měřickými a kreslicími pomůckami, jako jsou měřický stolek, kompas, dalekohled, dálkoměr, mapy potřebného měřítka, psací a kreslicí potřeby.

Jak ukázaly zkušenosti z války, je výhodné, ba nutné, aby se průzkumu obrany zúčastnili též zástupci pracovních jednotek, které budou obranu budovat. Má to velkou výhodu v tom, že jsou na místě současně s prováděným průzkumem informováni o potřebě i o podrobnostech požadovaných prací, které často nebude možno ani dobře vytyčit, ani zachytit v písemných dokumentech. Získá se tím čas jak pro jednotku, která má obranu budovat, tak pro toho, kdo průzkum prováděl, protože nemusí znovu seznamovat s výsledkem průzkumu toho, kdo bude práce při budování řídit.

Pro provedení celkového průzkumu a zpracování dokumentů z něho vyplývajících je třeba při uvedeném složení skupin asi 3 dní času. V zimě a v horách se práce prodlužuje jedenapůlkrát až dvakrát. Nepříznivé povětrnostní podmínky (mlha, déšť, vánice) mohou mít vliv na průběh a délku provádění průzkumu. Při silně omezené viditelnosti (300 až 400 m) je neúčelné provádět průzkum v terénu. V tom případě je účelnější využít času na přípravné práce nebo na zpracování výsledků již provedeného průzkumu. Samo sebou se rozumí, že čas stanovený pro průzkum bude závislý i na celkové bojové situaci a na požadovaném rozsahu průzkumu. Podle toho může být doba pro průzkum i kratší.

Organisace a postup práce při provádění průzkumu

Velitel armády (frontu), který organisuje provedení průzkumu obranných pásem, vydá po důkladném studiu situace na mapě ve smyslu pojetého zámyslu vedení obranné operace velitelům průzkumných skupin krátké směrnice pro provedení průzkumu.

Směrnice budou zpravidla obsahovat:

- kdo a pro jakou jednotku průzkum provede,
- v kterém pásmu s udáním hranic vpravo a vlevo,
- směry, na které klade důraz při budování obrany,
- dobu stanovenou pro průzkum,
- kdy, v jaké formě a v kolika exemplářích předložit dokumenty o výsledku průzkumu,
- složení a počet průzkumných skupin a jejich materiální vybavení.

Velitel každé průzkumné skupiny dostane ve štábu armády (frontu) mapu 1:200 000 nebo 1:50 000, v níž bude zakreslen hrubý průběh předního okraje jednotlivých obranných postavení, hranice obranného pásma (úseku) příslušné jednotky a po případě i některé další údaje taktického řešení úkolu.

Před odchodem do určeného prostoru prostudují velitelé průzkumných skupin s přidělenými důstojníky svůj úkol a podle potřeby požádají o vysvětlení těch otázek, které jim nejsou zcela jasné.

Po příjezdu do určeného prostoru se skupiny ubytují a orientují v terénu.

Velitel sborové průzkumné skupiny provede v terénu nejprve povšechný průzkum tak zvaných „sborových opatření“, t. j. východiště a směrů předvídaných sborových protiútoků, prostorů vyhrazených pro sborovou dělostřeleckou skupinu a pro sborový protitankový rajon, pro předvídané zásahy sborové protitankové zálohy a umístění VP a VS sboru.

Obdobně velitelé divisních průzkumných skupin provedou povšechný průzkum divisních opatření, jako jsou východiště a směry divisních proti-

útoků, příčná postavení, nutná s hlediska divise, rozmístění divisního dělostřelectva, záloh, předvídané zásahy divisní protitankové zálohy v souvislosti s opatřeními sborovými.

Také velitelé provádějící průzkum pro pěší pluky a prapory provedou v terénu povšechný průzkum plukovních (praporečních) opatření.

Bude výhodné provést tyto práce ještě večer před zahájením podrobného průzkumu a využít co nejvíce denního světla.

Ještě před výjezdem do terénu je nutné, aby si velitelé praporečních a plukovních skupin připravili pro práci v terénu podle mapy zvětšený náčrt terénu, v kterém si při průzkumu terénu doplní objekty, jež na mapě nebyly uvedeny. Do tohoto náčrtu pak co nejpřesněji zakreslují výsledky průzkumu (průběh zákopů, palebná postavení zbraní atd.). K provedení povšechného i podrobného průzkumu stanoví velitel každé skupiny jednoduchý plán postupu prací.

Při provádění podrobného průzkumu v terénu je třeba vyjít si před obranné postavení, podívat se na ně ze směru od nepřítele, zjistit tak možnosti přístupu nepřítele k obrannému pásmu a možnosti jeho pozorování a podle toho pak volit přesný průběh předního okraje postavení, umístění zbraní atd. Zároveň bude při obhlídce terénu před obranným pásmem výhodné určit prostory (čáru), kde bude nutno organisovat bojové zajištění a jeho sílu vzhledem k důležitosti směru, který se má přehradit. Je výhodné začít podrobný průzkum na stycích, kde vyřeší zástupci obou sousedních skupin především opatření k zabezpečení styku (styky zákopů, umístění zbraní pro zabezpečení styku palbou, umístění nebo úpravu zátarasů na stycích a p.), aby pak mohli samostatně pokračovat ve své práci.

Obsahem práce velitelů jednotlivých průzkumných skupin bude asi toto:

Velitel provádějící průzkum praporečního rajonu provede průzkum a vytyčení průběhu jednotlivých zákopů, spojovacích zákopů, umístění palebných postavení lehkých a těžkých kulometů, protitankových zbraní předvídaných v praporečním rajoně, umístění palebných postavení minometné roty, protiletadlové čety, velitelských stanovišť rot, praporů, umístění bojového zajištění, praporečního obvaziště, po případě jiných nutných opatření.

Každá průzkumná skupina bude mít zpravidla k ruce album typisovaných obranných objektů, takže bude v terénu určovat přímo typy objektů. V albu bude uvedena i potřeba materiálu a denních výkonů na zřízení jednotlivých typů objektů.

Na základě podrobného průzkumu zakresluje průzkumná skupina všechna tato opatření do náčrtu. K náčrtu zpracuje přílohy vyjadřující potřeby budování délky zákopů, druh a počet palebných postavení, úkrytů, velitelských stanovišť, potřebu stavebního materiálu a počet potřebných denních výkonů jak pěších, tak i ženíjních jednotek, po případě i další údaje, které při průzkumu mohou vyplynout.

Velitelé plukovních průzkumných skupin provedou průzkum prostorů vhodných pro plukovní opatření, t. j. průběh plukovních příček, výchoďště protiútoků, prostory palebných postavení pro plukovní minometnou baterii, rozmístění záloh, zásahy plukovní protitankové zálohy, VS a VP pluku, umístění plukovního obvaziště a p. Zpracují náčrt plukovního úseku s vyjádřením praporečních rajonů do rot, s podrobným zakreslením plukovních opatření a vypracují k němu příslušnou legendu.

Velitelé divisních průzkumných skupin provádějí průzkum divisních příček, východišť k protiútokům divisních záloh, umístění palebných postavení divisního dělostřelectva, divisních záloh, VS a VP divise a p. Po průzkumu vypracují co nej přesněji náčrt obrany na mapě do praporečnických rajonů s podrobným zakreslením divisních opatření. Pro jednotlivá palebná postavení dělostřelectva, pro umístění záloh a jejich plánované zásahy, pro divisní protitankový rajon, pro VS a VP a jiné podobné objekty, které nelze podrobně zakreslit do mapy, se pořizují zvláštní náčrtky, které se přiloží k mapě. V legendě se uvede potřeba, počet a druh budování divisních opatření.

Velitel sborové průzkumné skupiny postupuje obdobným způsobem jako velitel divisní skupiny. Řeší však jen sborová opatření v obranném pásmu divisi prvního sledu. Na podkladě náčrtů velitelů divisních, plukovních a praporečnických průzkumných skupin zpracovává náčrt obrany sboru do praporečnických rajonů s legendou vyjadřující potřebu budování zákopů, palebných postavení, úkrytů a jiných opatření v celém pásmu obrany.

Průzkum umístění týlových zařízení (skladů, obvazišť, nemocnic a p.) provádějí zvláštní průzkumné skupiny složené z týlových odborníků.

Takto zpracovaný elaborát výsledků průzkumu předloží v nařízeném počtu exemplářů tomu, kdo nařídil průzkum provést.

Elaborát výsledků průzkumu se bude zpracovávat ve 2 až 3 exemplářích. Jeden, který musí být co nejdříve protokolárně odevzdán pracovní jednotce, která bude obranu budovat, druhý pro velitelství, jež průzkum nařídilo provést, a třetí bude zpravidla určen pro tu jednotku, která obranu podle vývoje situace zaujme.

*

Závěrem chci zdůraznit, že průzkum obranných pásem v hloubce je úkol velmi důležitý a odpovědný, protože hodnota využití takto připravených obranných pásem k boji bude ve značné míře závislá na správnosti a přesnosti provedení průzkumu. Chyby učiněné při provádění průzkumu mohou mít velmi nepříznivý vliv na průběh boje nebo budou muset být pracně odstraňovány vojsky po zaujetí obrany.

Proto by se nemělo při výcviku velitelů a štábů zapomínat na organizaci a provádění takticko-ženižního průzkumu obranných pásem v hloubce, neboť se velitelé a štáby s tímto úkolem v boji často setkávají. S ženižního hlediska bude nyní třeba věnovat pozornost zejména otázkám rychlého budování obranných pásem v hloubce takovým způsobem, aby vojskům skýtalo ochranu před účinky atomových zbraní.

Při provádění průzkumu obranných pásem v hloubce je třeba mít na zřeteli, že nepřítel bude mít vždy velký zájem o zprávy, kde a v jakém rozsahu připravujeme obranná pásma v hloubce. Je proto nutné dbát při provádění tohoto druhu průzkumu náležitě bdělosti a ostražitosti, zvláště při zpracování dokumentů, aby se tyto nedostaly do rukou nepovolaných osob.

Prameny:

1. Překlad pojednání podplukovníka A. P. Gruško „Rekognoskace praporečnického úseku týlových obranných postavení“ (VA KG poř. čís. tisku 377).
2. Překlad pojednání podplukovníka E. Ivanova „Takticko-ženižní průzkum polních obranných postavení“ (VA KG poř. čís. tisku 465).